

F.Ә. МҰСАХАНОВ

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АДАМ ҚҰҚЫҒЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ БҮҮ-НЫҢ АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫ ЖӨНІНДЕГІ КЕҢЕСІНІҢ МУШЕЛГІНЕ ӨТУІНІҢ АЛҒЫШАРТТАРЫ

Жуырда Қазақстан Республикасы ел тарихында тұнғыш рет Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясының 67-ші отырысында Адам құқықтары жөніндегі кеңесінің толыққанды мүшесі болып сайланды. Қазақстан Республикасы Азия-Тынық мұхит тобы атынан алғаш рет Кеңес мүшесі болып кірді. Үл мәкаләде мемлекеттімдің осы кеңеске кіруінің басым алғышарттары мен оның мемлекетке берер ықпалдарының жайын анықтау мәселелері қолға алынған.

Қазақстан Республикасы адам құқығы саласындағы алпыстан астам көпжақты әмбебап халықаралық келісімдердің толыққанды қатысушысы болып табылады. Азаптауларға қарсы конвенция мен оған қатысты факультативтік хаттаманың ратификациялануы елімізде азаптауларды қолдануға қарсы курес күш ала түсіп келе жатқандығын көрсетеді.

Қазақстан Республикасының Үкіметі адам құқығын сақтау мәселелерінде Біріккен Ұлттар Ұйымының және басқа да адам құқығын сақтау жөніндегі ұйымдармен жан-жақты өзара ынтымақтастықты одан әрі дамытуға мүдделі екендігін етептегі Президентті – Ұлт көшбасшысы Н.Ә.Назарбаевтың ұстанған ауқымды да, келелі саясатының негізінде жүзеге асып отыргандығымен толық бірлікті қарастыруға болады.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев мемлекет ел тарихында тұнғыш рет Біріккен Ұлттар Ұйымының Адам құқықтары жөніндегі кеңесінің толыққанды мүшесі болып сайлану қажеттілігін күн тәртібіне қойып, соған сәйкес елімізде алғышарттардың орындалуын басты мақсат етіп алды. Негізгі шарттарды орындағанда, 2013-2015 жылдар аралығында аталған кеңестің құрамына ен үшін Қазақстан Республикасы өзін үміткер ретінде ұсынды.

Осылайша біздің мемлекеттіміз 2012 жылдың 12 қарашасында Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясының 67-ші отырысында Адам құқықтары жөніндегі кеңесінің толыққанды мүшесі болып сайланды. Қазақстан Республикасы Азия-Тынық мұхит тобы атынан алғаш рет Кеңес мүшесі болып сайланды. Қазақстан кандидатурасына 193 елден 183 мемлекет дауыс берді. Қазақстан барлық сайланған мемлекеттер арасында алған дауыстар бойынша бесінші және Азия-Тынық мұхит тобы қатарында екінші орынға ие болды. Үл – Біріккен Ұлттар Ұйымы жүйесі мен Қазақстан-БҮҮ арасындағы 20 жылдық ынтымақтастық тарихындағы ең жоғары көрсеткіштің бірі. Кеңестегі 5 орынға аталған топтан Қазақстан, Пәкістан, Корея, Жапония және Біріккен Араб Әмірліктері сұраныс берген болатын. Аталмыш сайлауда Біріккен Ұлттар Ұйымы Адам құқықтары жөніндегі Кеңестің 18 жаңа мүше мемлекет сайланды. Сайланған мемлекеттердің өкілеттігі 2013 жылғы 1 қаңтардан басталады [1. BNews.kz «www.bnews.kz】.

Жалпы негізде айтатын болсақ, БҮҮ-ның Адам құқықтары жөніндегі Кеңесі 2006 жылғы 15 наурызда құрылған. Кеңес, Адам құқықтары жөніндегі комиссияның орнына құрылды, адам құқықтарын қорғау саласындағы жетекші халықаралық орган болып табылады. Кеңес құрамына 47 мемлекет кіреді. Кеңеске мүшелік барлық БҮҮ мүше мемлекеттері үшін ашық, олар БҮҮ БА мүшелерінің тікелей және құпия дауыс беруі арқылы көпшілік дауыспен үш жылға сайланады.

Қазақстан адам құқықтары жөніндегі Кеңестің жұмысын белсенді қолдайды және тұлғаның құқықтары мен бостандықтарын қорғау мен жүзеге асыру саласындағы құқық қорғау тетіктерімен ынтымақтаса жұмыс істейді.

Қазақстанның Сыртқы істер министрі Адам құқықтары жөніндегі Кеңес сессиясының жоғары деңгейлі сегменті жұмысына жыл сайын қатысады.

2010 жылғы ақпанда Қазақстан Женевада БҮҮ Адам құқықтарын қорғау жөніндегі Кеңестің жаңа құқық қорғау тетігі – Әмбебап мерзімдік шолу аясында өзінің бірінші ұлттық баяндамасын ұсынып, табысты қорғап шыққан болатын.

Біздің еліміздің БҮҮ ең ірі құқық қорғау құрылымына сайлануы Қазақстанның адами әмбебап құқықтары мен бостандықтарын дәйекті нығайту мен қорғаудағы жетістіктерінің танылуы және

Қазақстанның осы саладағы белсенді халықаралық ынтымақтастыққа деген қатаң ұстанымының айқын дәлелі болып саналады.

Қазақстан БҰҰ Адам құқықтары жөніндегі Кеңестің мүшесі ретінде әділеттілік, бейтараптық, саясаттандырмая қағидалары негізінде жоғарғы стандарттар тәртібін басшылыққа ала отырып және сындарлы диалог құрып Адам құқықтары жөніндегі кеңестің беделі мен тиімділігін арттыруға идетті.

Сонымен қатар, 2012 жылғы 17 қантарда Біріккен Ұлттар Ұйымы штаб-пәтерінде өткен сайлау нәтижесінде ҚР Орталық сайлау комиссиясының мүшесі Марат Сәрсембаев 2012 жылдың соңына дейін БҰҰ Адам құқықтары жөніндегі комитет құрамына сайланғанын атап өткен жөн.

Қазақстан Республикасының мұндай мәртебелі кеңеске мүшелікке өту жолында қыруар шаруалар атқарғаны белгілі.

Ең алдымен, БҰҰ-ның «Бас ассамблеясы 1948 жылы қабылдаған «Адам құқықтарының жалпыға ортақ декларациясының» шарттарын түгел орындаған болатын. Өйткені бұл декларация өркениетті адамзат түгел мойындаған, адамзаттың беріне ортақ, бүкіл әлемдік елдер түгел мойындаған, адам құқықтары саласындағы ең негізгі құжат болып табылады.

Осы декларация шарттары арқылы әлемдік қауымдастық адамдардың табиғи және айырғысыз құқықтарын, оның өмір сүру құқығы, жеке басының бостандығы, құлдықтан азат болу құқықтарын, адамның намысын қорлайтын шаралар қолдануға, оның жеке өміріне қол сұғуға тыйымдарды бекіткен;

адамның азаматтық алу, еркін журу, тұрғылықты жерін таңдап алу, некеге отыру, отбасын құру, баспаға иесі болу, ұждан бостандығы; шерулерге қатысу; мемлекет істерін басқаруға қатысу құқықтарын айқындаған;

адамның еңбек ету, өз қалауы бойынша жұмыс таңдау, еңбегіне сай ақы алу, меншік иесі болу, кәсіптік одактарға бірігу, қоғамдық бірлестіктердің жұмысына қатысу, демалу, білім алу, адамға лайық тұрмыс құру құқықтарын танымдаған.

Кеңес мүшелігіне өткен Қазақстан қоғамы да адамдарды жынысына, тегіне, нанымына, лауазымына, ұлтына, материалдық жағдайына, жасына, өзге де әлеуметтік белгілеріне қарап алаламауы керек шарттарын толық орындаған болатын. Қазақстан Республикасының Атазаны бойынша Зан алдында жүрттЫң бері тен. Осындағы әділеттілік принциптері орын алған қоғамның мүшелері, яғни Қазақстан Республикасының азаматтары да алған білімдері арқылы тек өздеріне ғана емес, қоғамға да пайда келтіреді. Еңбек ету бостандығына ие азаматтар тек өздері үшін ғана емес, қоғам үшін де материалдық және рухани игіліктер жасайды. Ел Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» мақаласы да осыған шақыратынын айта кеткен жөн.

Қорыта айтарымыз, біздің түйіндеуімізше, Қазақстан Республикасының БҰҰ Адам құқықтары жөніндегі кеңесінің мүшесі болуына осындаі алғышарттар ықпал еткен.

ӨДЕБИЕТ

1. BNews.kz. www.bnews.kz
2. Қазақстан Республикасы Конституциясы.
3. Адам құқығы және бостандығы жөніндегі Декларация.

REFERENS

1. BNews.kz. www.bnews.kz
2. Kazakhstan Respublikasy Konstituciasy
3. Adam kykygy zhane bostandygy zhoninde Deklaracia

Мусаханов Гани Асилханович

**ПРАВА ЧЕЛОВЕКА В КАЗАХСТАНЕ И ПРЕДПОСЫЛКИ ВХОЖДЕНИЯ
КАЗАХСТАНА В СОВЕТ ООН ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА**

Резюме

12 ноября в рамках 67-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН в Нью-Йорке состоялись выборы в Совет ООН по правам человека (СПЧ ООН) на период 2013-2015 годы, в ходе которых Республика Казахстан была впервые избрана членом Совета. По данным МИД РК, за кандидатуру Казахстана проголосовали 183 государства. Всего в СПЧ ООН на данных выборах было избрано 18 новых государств-членов.

Избрание Республики Казахстан в крупнейшую правозащитную структуру ООН стало признанием прогресса Казахстана в вопросах последовательного укрепления и защиты универсальных прав и свобод человека, а также ярким свидетельством твердой приверженности активному международному сотрудничеству в этой области.

Mussakhanov Gani A.

**HUMAN RIGHTS IN KAZAKHSTAN AND BACKGROUND ENTRY OF KAZAKHSTAN
TO THE UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS COUNCIL**

Summary

November 12 in the framework of the 67th session of the UN General Assembly in New York, the elections to the United Nations Human Rights Council (UNHRC) for the period 2013-2015, during which the Republic of Kazakhstan was first elected to the Board. According to the data of MFA of the Republic of Kazakhstan, the candidacy of Kazakhstan was voted by 183 States. Just UNHRC in this election was elected 18 new Member States.

The election of the Republic of Kazakhstan into a largest structure of UN human rights bodies was recognition of the progress of Kazakhstan in successive promotion and protection of universal human rights and freedoms, as well as clear evidence of a strong commitment to active international cooperation in this area.